

بهره‌وری بهینه کودک از فضای سایبری با آموزش سواد رسانه‌ای

پیشرفت دستاوردهای علمی پیامدهایی مانند کم شدن فاصله‌ها و عمیق‌تر شدن فضای ارتباطی را به همراه آورد تا جهانیان با دسترسی آسان و خیالی آسوده و امن، در جاده زندگی حرکت کنند.

به گزارش خبرنگار علمی ایرنا، پیشرفت دستاوردهای علمی پیامدهایی مانند کم شدن فاصله‌ها و عمیق‌تر شدن فضای ارتباطی را به همراه آورد تا جهانیان با دسترسی آسان و خیالی آسوده و امن، در جاده زندگی حرکت کنند. کاربران، فضایی دو بُعدی را برای این ابزارهای ارتباطی ایجاد کرده‌اند؛ با استفاده مناسب، محصولی مطلوب و در صورت سوء استفاده یا ناآگاهی از نحوه صحیح استفاده از این فضای گوناگون و جذاب، آسیب‌های جدی و گاه غیر قابل جبران برداشت کرده‌اند.

با در نظر گرفتن ابعاد این فضای کهکشانی و گسترده، استفاده بی‌رویه نوجوانان و جوانان و گذراندن اوقات زیاد در راهروهای شلوغ این سرزمین، به دغدغه‌ای برای والدین و مسوولان تبدیل شده است. فضای بدون دیوار و حصار سایبری، هویتی کاذب و تصویری غیر واقعی برای آنان ایجاد کرده است که منجر می‌شود افراد برای حضور بیشتر در شبکه‌های اجتماعی تلاش و تکاپوی زیادتری داشته باشند.

این موضوعی است که رییس جمهوری نیز هنگام نواختن زنگ آغاز سال تحصیلی 96-97 به آن اشاره کرد و فضای مجازی را تیغ دولبه‌ای دانست که می‌تواند زندگی را نابود کند یا به رشد و تعالی برساند. حسن روحانی در بخشی دیگر از اظهارات خود، خواستار ارائه آموزش‌های لازم در این زمینه شد و تاکید کرد معلمان باید نحوه آشنایی و سبک استفاده از فضای مجازی را به دانش‌آموزان بیاموزند. در این زمینه، «امیرعبدالرضا سپنجی»؛ کارشناس مطالعات سواد رسانه‌ای، اینترنت و فضای مجازی (آی.سی.تی) امروز در گفت‌وگو با خبرنگار علمی ایرنا، عنوان داشت: فضای سایبری همانند برنامه‌های رادیو و تلویزیون که در آن‌ها استانداردها و ملاحظات فنی و محتوایی رعایت می‌شود، به نظارت محتوایی و زمانی نیاز دارد تا به طور افسار گسیخته به پیکره زندگی دانش‌آموزان آسیب نرساند.

**شرط سنی برای استفاده از فضای سایبری

با گسترش نفوذ اینترنت در زندگی روزمره، حضور کاربران و به ویژه کودکان و نوجوانان در این فضا افزایش پیدا کرده و نسل به نسل، اندوخته‌های سایبری آنان متفاوت‌تر و عمیق‌تر شده است؛ موضوعی که به دلیل نگاه ساده‌انگارانه کودکان و نوجوانان و به اشتراک گذاشتن داده‌های شخصی خود در این فضا نگران‌کننده است. اتحادیه اروپا با در نظر گرفتن این مساله، قوانین جدیدی درباره افزایش سن مجاز کودکان برای ورود به محیط‌های سایبری و شبکه‌های اجتماعی قرار داده و هشدارهایی را به خانواده‌ها نسبت به افشای حریم خصوصی کودکان در این فضا، داده است.

از اواخر سال ۲۰۱۵ سن عضویت در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی از ۱۲ سال به ۱۶ سال تغییر یافت. یک نظرسنجی در اسپانیا نشان داد درصد قابل توجهی از والدین، از حضور کودکان ۱۰ تا ۱۷ ساله خود در شبکه‌های اجتماعی و قرار دادن اطلاعات شخصی در دسترس عموم، جلوگیری یا بر فعالیت‌های کودکان نظارت می‌کنند.

در ایران، قانون مدونی مبنی بر شرط سنی کودکان برای استفاده از فضای مجازی وجود ندارد. در این زمینه، سپنجی گفت: استفاده از فضای مجازی یا هر نوع صفحات نمایشگر اعم از لپ‌تاپ، موبایل یا حتی تلویزیون برای کودکان زیر ۲ سال ممنوع است. زیرا باعث کاهش رشد عاطفی، ایجاد مشکلات فراوان در بحث زبان آموزی، بروز سندرم فقدان تمرکز و بیش‌فعالی آنها می‌شود اما وقتی سخن از سواد رسانه‌ای پیش می‌آید، شامل کودکانی می‌شود که به سن آموزش یادگیری رسیده باشند.

وی افزود: در ارتباط با کودکان و نوجوانان، استفاده از فضای مجازی به صورت تفریحی و به مدت ۲ ساعت مشخص مجاز شمرده می‌شود تا مشکلات و مسایل جدی در حوزه تحصیل و آموزش و انجام تکالیف ایجاد نشود.

**بهینه‌سازی فضای سایبری با نظارت حضوری یا محتوایی

کارشناس مطالعات سواد رسانه‌ای به نقش والدین دانش‌آموزان و اولیای مدرسه در بهره‌وری بهینه دانش‌آموزان از فضای سایبری اشاره کرد و گفت: همان‌گونه که رسانه‌های تصویری و شنیداری همچون رادیو و تلویزیون درباره پخش برنامه‌های خود ملاحظات دارند و باید استانداردهایی مطابق عرف فنی و محتوایی در آنها رعایت شود. «مجاز بودن استفاده فرزندان به معنای استفاده افسارگسیخته نیست بلکه باید با نظارت حضوری یا محتوایی والدین همراه باشد تا شرایط مساعدتری برای بهره‌مندی از این فضا فراهم باشد».

وی افزود: درباره دانش آموزان هفت تا 15 سال باید استفاده از شبکه های اجتماعی و فضای سایبری، 2 ساعت باشد آن هم همراه با نظارت والدین؛ زیرا با توجه به قرارگرفتن نوجوانان در شرایط سنی حساس بلوغ، اگر محتوای فضای سایبری نامطلوب باشد، ساختار ذهنی و به دنبال آن هیجانات رفتاری را تحت تاثیر منفی قرار می دهد.

****آموزش سواد رسانه ای، راهکاری برای خنثی سازی آسیب ها**

سواد رسانه ای، مجموعه‌ای از مهارت‌ها و توانایی‌ها قابل یادگیری است که به توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل و ایجاد انواع پیام‌ها، رسانه‌ها، اشاره دارد. به عبارت دیگر، توانایی بازشناسی پیام‌های مخرب را به مخاطب اعطا می کند و نوعی رژیم مصرف رسانه ای را برای او تنظیم می کند. بر همین اساس، برای حرکت در محیط رسانه ای پیچیده امروز، آموزش سواد رسانه ای ضرورت دارد.

به گفته سپنجی، فضای سایبری همان دنیای واقعی است که چارچوب‌های احساسی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خود را دارد. این فضا، مجازی نیست و به طور واقعی و موازی با زندگی روزمره پیش می رود؛ زیرا بیان نقد، نظر، گفت و گو، آموزش و بسیاری موارد دیگر در بستر این فضا اتفاق می افتد و اگر مجازی بود همانند خوابیدن و بلند شدن، هیچ اتفاقی در طول آن نمی افتاد.

وی افزود: به دلیل واقعی بودن این فضاها، آموزش سواد رسانه ای به منظور استفاده مطلوب از آن ضرورت دارد. آموزش از سن کودکی که پایه های آن از خانواده و به آگاهی والدین گره خورده است و سپس همیاری و آموزش در مدارس که باید به صورت متنی یا چند رسانه ای در اختیار دانش آموزان قرار گیرد.

هوشیاری و تسلط والدین و مربیان مدارس بر فضای سایبری و آشنایی کامل به آن نکته دیگری بود که سپنجی بر آن تاکید کرد و گفت: خانواده و مربیان مدارس باید در استفاده از این ابزارها، هوشیار و مسلط باشند. خانواده به عنوان اصلی ترین نهاد اجتماعی و بعد هم مدارس به عنوان مرکزی که ساعت ها وقت دانش آموز در آنجا سپری می شود، نباید از دانش آموزان عقب بمانند.

به گفته وی، متاسفانه در جامعه امروزی فناوری و ابزارهای ارتباطی در دست فرزندان بسیار پیشرفته تر از امکاناتی است که والدین در اختیار دارند؛ در حالی که باید به فرزند آموخت افراد والد و بالغ شرایطی و امکاناتی در اختیار دارند که نیاز نیست کودکان به آنها دسترسی داشته باشند.